

MATERIALS DE TREBALL

JUSTÍCIA I PAU

40

El Centre d'Estudis per a la Pau JM Delàs és membre de l'ENAAT (European Network Against Arms Trade) i col·laborador del SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)

NOVEMBRE 2010

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

JUSTÍCIA I PAU

Camins de pau per a Euskadi

Sumari

Camis de pau per a Euskadi. 1

Sobre les llistes d'organitzacions terroristes. . . 2
José Luis Gordillo

Obama i l'extensió de la guerra secreta. 4
Tomàs Gisbert

L'Europa de la vigilància . . . 6
Pere Ortega

La guerra contra el terror a Egipte, només un pretext més. . . . 9
Valentina Saini

El pressupost militar dels EUA per al 2011 11
Pere Ortega

L'aparició dels dos comunicats d'ETA al mes de setembre anunciant primer un alto el foc i després mostrant la seva disposició a reunir-se amb mediadors internacionals, ha posat de nou sobre la taula l'esperança de la fi de la violència a Euskadi.

La situació actual respondria a un procés que es va iniciar fa uns mesos fruit del debat intern a l'esquerra abertzale sobre la necessitat de desvincular-se de la lluita armada d'ETA. Tot i que aquest procés està sent assessorat i acompanyat per especialistes com Brian Currin –que va actuar de mitjancer en els conflictes de Sud-àfrica i Irlanda–, de moment no compta amb el suport ni amb la implicació dels governs estatal i autonòmic, ni tampoc amb el reconeixement dels principals partits de l'Estat espanyol.

No obstant això, el procés ja ha començat a donar passos importants com ara la Declaració de Brussel·les de març passat signada per 19 personalitats, entre les quals hi havia quatre premis Nobel per la Pau, en la qual es demanava a ETA un alto el foc permanent, unilateral, incondicional i verificable. Els dos comunicats d'ETA de setembre es poden interpretar com una resposta subjecta a moltes interpretacions, però que de moment obre portes que no s'haurien de desapropitar.

Aquests dies s'han sentit tot tipus de valoracions per part de representants de partits polítics, dels governs estatal i d'Euskadi, i de les plomes de diferents analistes en el tema als mitjans de comunicació. Així, hem sentit d'una banda les que directament menystenen i treuen credibilitat a (cont. pàg. 2 ^{ESP})

(ve de la pàg. 1) aquests comunicats a causa de les experiències de fracàs del passat, i de l'altra les que de forma molt cautelosa indiquen que «no són una notícia dolenta», però que no cobreixen les expectatives de pau necessàries ja que no es tracta d'una declaració definitiva i irreversible de la violència armada.

Des del Centre Delàs, en sentir-nos part dels moviments socials que treballen per a la pau i per a la resolució noviolenta dels conflictes, fem una lectura dels fets que no deixa cap lloc al dubte: es tracta ni més ni menys que d'una nova oportunitat per tal de finalitzar un conflicte violent, i per tant l'acció que s'hauria d'esperar per part dels representants dels governs de les diferents administracions és la d'aprofitar aquesta nova oportunitat per donar passes en positiu que facilitin la fi de la violència.

En els darrers anys hem vist com malauradament algunes de les principals potències mundials no han dubtat d'«anar a la guerra», construint

i enviant a la opinió pública argumentaris que s'han demostrat falsos i totalment tributaris d'interessos econòmics i estratègicament partidistes. En contraposició a aquesta hipocresia, creiem profundament que la disposició de les societats democràtiques i dels seus representants, ha de ser la «d'anar a la pau» allà on pugui brotar i sense caure també en prejudicis que en el fons amaguen recels als processos democràtics.

La fi de la violència armada a Euskadi serà el fruit de nombroses accions, en què hauran intervingut i intervindran actors provinents de tots els àmbits, de l'estat central i autonòmic, dels partits, de l'esquerra abertzale, de mediadors, i de la societat civil. Tots hem de tenir present que la pau no es pot construir en contra de ningú. La pau és simplement un camí, no aprofitar-lo és menystenir l'esperança dels que la desitgen.

Centre Delàs

Sobre les llistes d'organitzacions terroristes

El 2007, el govern dels EUA va decidir incloure la Guàrdia Revolucionària iraniana en la seva llista d'organitzacions terroristes.¹ Aquest cos militar d'elit, sorgit de la revolució islàmica de 1979, compta amb uns 350.000 efectius. La decisió referida va consistir, doncs, a considerar com a grup terrorista, una unitat militar comparable a la Guàrdia Civil, la Legió o les Companyies d'Operacions Especials de l'exèrcit espanyol. Aquesta dada, per si sola, suggereix que l'estat militarment més poderós del planeta (igual que els seus aliats de l'OTAN) entén per terrorisme un concepte buit de contingut.

En el llenguatge orwelià utilitzat pels governants dels EUA, la paraula «terrorisme» no compleix una funció informativa, sinó emotiva: persegueix la deshumanització de determinades persones per la via d'estigmatitzar-les amb un concepte que suscita emocions negatives. Quan el govern dels EUA qualifica algú de terrorista es pot traduir per: «ets un trinxeraire a qui no reconeixem cap mena de dignitat humana i per això et farem el que vulguem». El penal de Guantánamo, que encara continua obert per cert, és la conseqüència lògica

de tot l'anterior; però també els desapareguts en els vols de la CIA o les víctimes de la tortura a Abu-Graib (l'Iraq), a la base de Bagram (l'Afganistan) i a altres llocs del planeta. Els governants europeus no han arribat tan lluny, però van pel mateix camí. En els últims deu anys han dictat una infinitat de lleis antiterroristes, que restringeixen i/o suspensen drets fonamentals, i han promogut una legislació comunitària que exigeix a tots els estats membres la persecució i el càstig del terrorisme.

Els milers de persones recloses a Guantánamo i a les presons secretes de la CIA han estat acusades de pertànyer a un dels grups que el Departament d'Estat considera terroristes en una llista que es pot consultar a www.state.gov/s/ct/list/index.htm. No és l'única llista que existeix d'aquestes característiques. La Unió Europea, per exemple, en té una altra que es pot consultar a l'annex de la posició comuna del Consell de la UE 2006/380/CFSP, de 29 de maig de 2006.

Com s'elaboren aquestes llistes?, per què a la llista dels EUA apareix Hezbolà i a la de la

1. *La Vanguardia*, 16/8/2007

UE no?, per què s'ha inclòs uns grups i d'altres no?, per què no s'inclou la CIA o el Mossad, per exemple? La resposta és simple: les llistes les elaboren els governs i inclouen uns grups i n'exclouen d'altres en funció d'interessos geoestratègics o d'ordre públic intern. Són el resultat d'actes arbitraris de la branca executiva dels estats que no han estat objecte de discussió en cap parlament.

Últimament, els governants europeus han donat un pas més. El passat 16 d'abril, el Consell de la Unió Europea va prendre la decisió d'ordenar a totes les policies europees que vigilin les persones que difonguin «idees radicals» que poden incitar a d'altres a cometre actes terroristes. El que siguin «idees radicals que inciten al terrorisme», ho decidiran també de forma arbitrària els governants i les seves policies.

Cal estar cec per no veure un autoritarisme dreçant-se darrere d'aquest tipus de mesures legals. Impressió que s'incrementa en recordar, d'una banda, que la «guerra contra el terrorisme» es va declarar després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 i, de l'altra, que el mínim que se'n pot dir, gairebé deu anys després, és que es tracta d'uns atemptats misteriosos perquè encara hi ha molts més misteris que certeses sobre el qui, el com i el per a què. Si hi ha algú que té dubtes faria bé de llegir el llibre *11-S. Las verdades ocultas*. L'acaba de publicar Akal, que és una editorial seriosa; el seu autor és Eric Raynaud, un periodista francès de prestigi, i el seu contingut és una llarga relació de fets, dades i proves que tot el món hauria de conèixer.

José Luis Gordillo

Obama i l'extensió de la guerra secreta

El passat mes de març l'administració Obama publicava la Ressenya Quadriennal de la Defensa 2010 (Quadriennial Defense Review, QDR des d'ara).¹ Aquest document ha de guiar els plans militars dels Estats Units i les demandes pressupostàries que els acompanyin en els pròxims quatre anys. La QDR aprofundeix les línies traçades per l'Estratègia Nacional de Defensa de 2008 (NSS 2008)² promulgada al final del mandat de George Bush. Encara que pugui resultar sorprenent, no és estrany ja que ambdós documents han estat elaborats sota la direcció del secretari de Defensa, Robert Gates, que ja ocupava aquest càrrec amb Bush.

La política que va dur a les guerres de l'Iraq i l'Afganistan va estar fortament marcada per l'arrogància producte d'una hegemonia militar total i sense precedents, sostinguda per una despesa militar que supera amb escreix el 40% del total mundial, i per la confiança que li confereixen els canvis revolucionaris en la tecnologia militar dels últims anys, i que es va anomenar la Revolució en els Assumptes Militars. Aquesta política va posar tot el seu èmfasi en la preparació per a la guerra convencional, en la preparació per a grans guerres amb grans

desplegaments de forces. Però la crua realitat dels fracassos en les intervencions militars a l'Iraq i l'Afganistan va provocar la necessitat d'un canvi en les doctrines militars. Donald Rumsfeld, principal exponent d'aquesta política, va ser substituït del seu càrrec de secretari de Defensa per Robert Gates a la fi de 2006. El nou manual de contrainsurgència nord-americà en aquelles mateixes dates ja va donar un gir als manuals vigents en les dues últimes dècades, advocant per una estratègia militar menys condicionada per la tecnologia militar i que prestés una major atenció a les dimensions polítiques, socials i culturals dels conflictes, gir que es va consolidar amb l'Estratègia Nacional de Defensa de 2008. L'actual QDR prossegueix el canvi donant una major atenció a la preparació per a les guerres de baixa intensitat i la lluita contrainsurgent.

És significatiu que la QDR defineix els Estats Units com un país en guerra. En guerra a l'Iraq i a l'Afganistan, però també apunta a un nou tipus de guerra, una guerra que no és convencional i que no es lliura en un territori o en un estat concret. En paraules de la pròpia QDR, «Els Estats Units i els seus aliats

1. Disponible a <http://www.defense.gov/qdr/>

2. Disponible a [http://www.defense.gov/news/2008 National Defense Strategy.pdf](http://www.defense.gov/news/2008%20National%20Defense%20Strategy.pdf)

i associats segueixen participant en una guerra més àmplia, que és una lluita política, militar i moral multifacètica contra Al Qaeda i els seus partidaris en tot el món».

Aquest tipus de guerra necessita unes capacitats militars diferents a les necessàries per a lliurar guerres convencionals. Així l'actual administració posa l'accent en la preparació per a la lluita contrainsurgent, en el desenvolupament de forces especials que puguin combatre en conflictes de petita escala, o de baixa intensitat, en localitzacions diferents, en diversos continents al mateix temps. Per a això serà necessària una nova generació d'armes específiques per a la lluita contrainsurgent com helicòpters, armes petites, vehicles resistents a les mines o avions no tripulats amb capacitat d'atac.

Les guerres de baixa intensitat vénen a complementar les grans guerres. La QDR estableix l'objectiu de tenir capacitat militar per guanyar dues guerres convencionals simultànies, i també per plantar cara a un ampli ventall de missions de petita escala al llarg de l'ample món. Aquest ambiciós objectiu confirma que els Estats Units prosseguiran les guerres de l'Iraq i l'Afganistan, al mateix temps que ja s'estan preparant per lliurar una sèrie interminable de campanyes de contrainsurgència en racons remots del món. Així mateix, també confirma que la despesa militar no només no disminuirà, sinó que, per contra, continuarà amb l'obscena escalada ininterrompuda iniciada a mitjans dels anys 90. Com recalca el document «*els interessos dels Estats Units i la seva funció en el món requereixen l'existència d'unes forces armades amb aptituds sense parangó i una nació amatent a emprar-les en defensa dels nostres interessos i del bé comú*» (les cursives són nostres).

L'augment de les capacitats militars va acompanyat d'una especial atenció a l'ajuda militar i a la formació de les forces militars i policials de països clau del Tercer Món en la lluita contra Al Qaeda i altres insurgències que atemptin contra els interessos nord-americans. Aquesta política no és nova, el propi document destaca que s'està realitzant des de la fi de la segona guerra mundial, però va ser a partir dels

anys 60 que va cobrar major intensitat. En aquell moment, Robert McNamara, secretari de Defensa del president Kennedy, va iniciar el desplegament de milers d'assessors en contrainsurgència al llarg del sud-est asiàtic, Àfrica i Amèrica Llatina, que van propagar la nefasta Doctrina de Seguretat Nacional, ensinistrant els militars que poc després encapçalarien les sagnants dictadures dels anys 70 i 80. Valgui com a exemple d'aquesta política l'Escola de les Amèriques (SOA), situada a Fort Benning, Geòrgia, i denominada des de 2001 Institut de l'Hemisferi Occidental per a la Cooperació de Seguretat. En els seus 59 anys ha entrenat més de 60.000 militars llatinoamericans en tècniques de contrainsurgència, formació de franc tiradors, comando i guerra psicològica, intel·ligència militar i tàctiques d'interrogatori. Pot seguir-se el rastre de sang i sofriment en tots els països als quals han tornat els seus graduats. Milers de llatinoamericans han estat torturats, violats, assassinats o desapareguts per persones formades a l'Escola de les Amèriques.³

Ciències socials per a la guerra

La diversificació de conflictes i escenaris, i la necessitat de poder entendre les complexitats socials i culturals dels entorns on es fa la guerra, ha dut a un renovat interès del departament de Defensa per les ciències socials i la seva utilització militar.

Així la QDR estableix entre els seus objectius «enfortir les capacitats lingüístiques, culturals i de coneixements regionals» dels països on s'actua. En aquesta direcció, el departament de Defensa el 2008 va impulsar la Iniciativa Minerva que busca involucrar les universitats per utilitzar les ciències socials, com l'antropologia o la sociologia, amb fins militars. Les àrees d'estudi que la iniciativa proposa són: l'Iraq; organitzacions terroristes i ideologies; religió i canvis culturals en el món musulmà; implicacions en la seguretat nacional de l'energia i el canvi climàtic; noves teories de la dissuasió; Xina.⁴ Això fa recordar el projecte Camelot, un esforç militar a l'època de la guerra de Vietnam per garantir

3. Per conèixer més pot visitar-se www.soaw.org, de School of Americas Watch, organització pacifista nord-americana que lluita per al tancament d'aquesta nefasta escola.

4. La Iniciativa Minerva va originar una important controvèrsia que pot consultar-se a The Minerva Controversy, <http://essays.ssrc.org/minerva/>

l'assistència acadèmica amb fins de contrainsurgència en el Tercer Món. No sobra dir que això entra, ja de per si, en flagrant contradicció amb els principis ètics que els investigadors socials estan obligats a respectar. Principis que es podrien resumir en què la investigació social no pot ser emprada per causar dany a la població estudiada.

La guerra secreta

La política de la QDR ja s'està portant a terme. Tal com diu el mateix document «les forces dels Estats Units estan treballant a la banya d'Àfrica, el Sahel, Colòmbia, entre d'altres, per proporcionar capacitació, equip i assessorament als seus homòlegs del país amfitrió sobre la millor manera d'expulsar i desmantellar les xarxes terroristes i insurgents...»

Però el treball de les forces nord-americanes no es limita a treballs d'assessorament o capacitació. Una guerra secreta de baixa intensitat s'està desenvolupant des dels deserts del nord d'Àfrica, al Pakistan, al Iemen o a les repúbliques exsoviètiques. Els Estats Units han augmentat les operacions militars clandestines i d'intel·ligència, assassinant al Iemen, a Somàlia o al Paquistán, suposats militants d'Al Qaeda amb míssils teledirigits, cooperant en

operacions militars al Marroc o Algèria,... La CIA està prenent major protagonisme, com una agència d'espionatge, però també s'està convertint en una organització paramilitar que planifica i realitza tant assassinats selectius com atacs a combois logístics a les muntanyes del Pakistan, amb avions teledirigits no tripulats. El Pentàgon no resta a la saga, utilitza cada vegada més tropes especials en missions secretes en tot Orient Mitjà i en altres llocs. Així mateix els operatius contraterroristes recorren amb major freqüència a la creació *ad hoc* d'operatius locals específics o al concurs de contractistes militars privats, que arriben fins i tot a realitzar treballs d'espionatge.⁵

L'estratègia de contrainsurgència global de l'actual política militar nord-americana no deixa marge per a l'esperança en una pau duradora. No es desenvolupa una política que busqui trobar solucions legítimes per a les justes aspiracions dels grups marginats per la globalització, com tampoc es combaten les condicions que originen l'extremisme violent. Però en canvi si podem assegurar que la vulneració de la legalitat internacional, amb una política d'assassinats selectius, i una descarada ostentació del poder armat, no faran més que atiar l'odi i l'espiral de la violència, combustibles imprescindibles d'una guerra paranoica i interminable.

Tomàs Gisbert

Accions armades encobertes nord-americanes en els últims mesos⁶

Pakistan. Bombardejos per avions no tripulats. Alguns mesos, la CIA ha efectuat més d'una dotzena d'atacs amb míssils.

Iran. Accions encobertes de la CIA per sabotejar el programa nuclear iranià

Iemen. Des de desembre passat nombrosos bombardejos amb míssils de creuer han matat suposats militants d'Al Qaeda, però també nombrosos civils, i van arribar a matar per error el governador Jabir al-Shabani i la seva guàrdia el 25 de maig passat.

Una ordre classificada de setembre de 2009, signada pel general David Petraeus, en aquell moment comandant del **CENTCOM**, va autoritzar operacions d'intel·ligència a més de 19 països, entre ells, Aràbia Saudita o el Tadjikistan.

Somàlia. Al setembre de 2009 un comando nord-americà va assassinar el líder del grup local afiliat a Al Qaeda. S'estudien operacions per colpejar la cúpula d'Al-Shabab, organització de resistència islàmica.

Kenya. Alberga la major estació de la CIA a la regió i preocupa que la somali Al-Shabab pugui establir-se en aquest país.

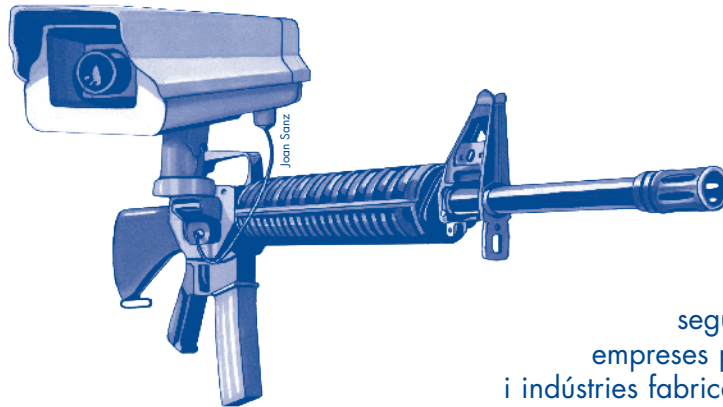
Sudan. Oficials nord-americanes vigilen l'activitat militant en prevenció que puguin convertir-se en una base d'Al Qaeda.

El Marroc i Algèria. Equips nord-americanes formen les forces antiterroristes locals des de 2005, i cooperen amb els militars francesos en accions antiterroristes a Mali i Mauritània.

5. Vegeu «Secret Assault on Terrorism Widens on Two Continents» 15/8/2010 i «U.S. Is Still Using Private Spy Ring, Despite Doubts» 15/5/2009 *The New York Times*.

6. Vegeu «La ofensiva en las sombras», *El País* 16/8/2010 i «Secret Assault on Terrorism Widens on Two Continents», *The New York Times* 15/8/2010.

L'Europa de la vigilància¹

La Unió Europea, de la mà de Política Exterior i Seguretat Comuna (PESC) d'una banda, i de l'altra, de Justícia i Assumptes d'Interior (JAI), han construït el Programa Europeu d'Investigació i Seguretat (ESRP). Un programa destinat a augmentar la seguretat interna dels estats membres de la UE. Programa que, alhora, fomenta el creixement de les indústries lligades als sectors de la seguretat, de les tecnologies de la informació i comunicacions i també de defensa militar, amb la voluntat de crear un «complex industrial de seguretat» a Europa.

estats internes de seguretat, actius militars, empreses privades de seguretat i indústries fabricants d'armes.

En el cas europeu, l'ESRP va ser creada el 2003, i el primer pas va ser formar un «grup de personalitats» en el qual estaven presents: l'Alt representant de política exterior (Mr. PESC) aleshores l'espanyol Javier Solana; diversos Comissaris europeus per a la societat de la informació; diversos Comissaris d'assumptes exteriors i comerç; representants de l'OTAN; representants de l'Agència d'armament de la UE; representants de les quatre indústries militars europees més importants, Thales, EADS, BAE Systems i Finmeccanica, i quatre representants més de l'àmbit de l'electrònica i tecnologies militars i civils: Ericsson, Siemens, Diehl i Indra (espanyola).

Els passos donats en aquesta direcció per la UE, han estat, sobre tot, incrementar, mitjançant ajuts, la investigació a les empreses que puguin implementar l'ESRP en els àmbits de la vigilància terrestre, marítima, aèria, espacial i cibernètica. Investigacions que alhora puguin ser utilitzables amb finalitat civil, comercial, de seguretat policial i de defensa militar. El programa ESRP deixa entreveure que aquest dividirà la seguretat europea en dues zones: una de fronteres enfora de la UE destinada a donar cobertura a la seguretat exterior per exercir funcions de defensa, amb forces d'intervenció ràpida sota comandament militar; i una altra de seguretat interior, amb una complexa xarxa de controls físics i virtuals en mans policials que disposaran de sofisticats sistemes de vigilància.

Aquest grup de «personalitats» va elaborar un primer Informe (2004) on es detallaven quines eren les amenaces a la seguretat europea de les quals calia estar prevenint, i assenyalaven: el terrorisme, la proliferació d'armes de destrucció massiva, els conflictes regionals, el crim organitzat i la immigració il·legal. A continuació, l'Informe afirmava que la tecnologia era indispensable per garantir la seguretat. I per últim, establia els vincles existents entre seguretat civil i seguretat militar, aconsellant una col·laboració estreta entre ambdós sectors. L'ESRP va rebre 200 milions d'euros per iniciar estudis sobre seguretat i poder desenvolupar-se.

Aquest complex sistema de control i vigilància de la UE, s'ha anat gestant com a resultat de les mesures adoptades pels Estats Units després dels atemptats de l'11-S. I és, en certa manera, una còpia del *homeland security* (seguretat nacional) dels EUA iniciat el 2002 per implementar una política de seguretat de control total del territori incloent els ciutadans, mitjançant agències

Paral·lelament, la Comissió Europea va crear una junta de consellers per assessorar l'ESRP, anomenada ESRAP, composta per 50 membres, entre acadèmics, institucions, Europol, Agència Europea de Defensa, i set seients reservats a empreses militars, dues de

1. Aquest article està basat en el Informe *NeoConOpticon* de Ben Hayes, Transnational Institute 2009 http://www.centredelas.org/attachments/614_Neoconopticon.pdf

les quals, EADS i Thales, es van repartir la presidència per períodes iguals. De les 325 propostes que van sorgir d'aquesta junta, es van aprovar 46 projectes amb un pressupost de 156,5 milions d'euros que es van assignar a Thales, Finmeccanica, EADS, BAE Systems, Saab i Sagem, totes vinculades a la producció militar. Alhora, es van continuar creant noves plataformes amb importants pressupostos: l'ESRIF dotat amb 1400 milions d'euros, un Fòrum Europeu d'Innovació i Investigació en Seguretat (Berlín març 2007), EOS (Organització de Seguretat Europea), ASD (Organització de Defensa Europea), totes amb el mateix propòsit i amb forta presència d'empreses militars.

Un dels projectes que ha rebut l'impuls més important de totes aquestes noves plataformes va ser FRONTEX (2003), l'agència de control de fronteres de la UE. El resultat ha estat la militarització de les missions que aquest organisme porta a terme contra la immigració il·legal. Especialment en l'àrea de la Mediterrània, zona considerada com la principal «primera línia de defensa» de les fronteres d'Europa. Frontex desenvolupa missions policials, aèries i navals d'intervenció ràpida, equipades amb material militar pesant, avions i helicòpters de combat i bucs de vigilància marítima.

Una altra conseqüència de les mesures de seguretat adoptades, han estat les mesures legislatives adoptades per captar tota mena de informació dels ciutadans: empremtes dactilars en passaports, permisos de residència i visats, totes les dades en telecomunicacions (correus electrònics i telèfons) i les dades de tots els passatgers que circulen per l'espai aeri, tant dins com fora d'Europa, i també de totes les transaccions financeres. Informacions que són emmagatzemades per l'Interpol System i la Schengen System, les dues bases de dades criminals d'Europa. És a dir, s'està acumulant una enorme pila d'informació privada que permet fer un seguiment acurat de tots els ciutadans europeus.

El document més influent en política de seguretat de la UE, va ser l'anomenat *Informe Solana* elaborat per Javier Solana el 2003. Un document en què es marcaven les línies generals d'actuació de la UE en matèria de seguretat. I que anunciava una «nova cultura estratègica que fomenta la intervenció «temprana» ràpida i, quan sigui necessari, contundent» en situacions d'emergència a l'exterior d'Europa. Cal fixar-se,

que no s'utilitza l'epítet «preventiva», substituït aquí per «temprana», per evitar el paral·lelisme amb les «guerres preventives» de l'etapa de la presidència Bush als Estats Units, però en definitiva vol dir el mateix.

L'objectiu de tot aquest entramat d'agències i recursos destinats a incrementar la seguretat europea, com bé revelen tots els informes i els documents elaborats per la Comissió Europea, és la defensa del «propi territori» d'Europa i la lluita enfront de les «amenaces contra l'estil de vida occidental». Unes idees ultraconservadores que ens aboquen a una perillosa «societat de vigilància» d'estil Orwelià. Uns sistemes de vigilància supraestats que ho veuen tot i ho controlen tot i que s'estan construint sense cap control ni regulació democràtica. Uns sistemes que vulneren el principi de privacitat, un dels fonaments de la democràcia. Però amb un greu perill afegit, aquesta vigilància està exercida des de fora dels estats, amb la concurrència d'empreses privades, amb l'aggravant que la majoria d'elles són militars.

Els atemptats perpetrats a Madrid el 23M i a Londres el 7 de juliol de 2005 van posar sobre la taula quin tipus de polítiques de seguretat necessita Europa. La resposta de la UE ha estat de practicar mesures de tipus pal·liatiu, a base d'extremar les mesures de vigilància policial i militar, la qual cosa ha suposat una inevitable pèrdua de llibertats i drets. Però si es vol buscar solucions per a les causes que van motivar els atemptats terroristes a Europa, caldran polítiques preventives d'un altre signe. Aquestes polítiques han d'anar dirigides a establir mesures de confiança entre Europa i els països del Proper i Mitjà Orient per exemple: aturar les intervencions militars i substituir-les per accions diplomàtiques exteriors per tal de desactivar els conflictes; aturar el suport a règims corruptes i en canvi fomentar la democràcia, el respecte dels drets humans i practicar la cooperació i el desenvolupament amb el món àrab musulmà.

Compartir la seguretat i practicar el codesenvolupament mutu són les millors mesures que Europa pot oferir a governs i poblacions hostils. Atrinxerar-se amb mesures policials i militars és condemnar Europa a la inseguretat permanent.

Pere Ortega

La guerra contra el terror a Egipte: només un pretext més

Les violacions dels drets humans a Egipte no són una novetat. Les organitzacions per a la defensa dels drets humans porten anys denunciant els abusos comesos per la policia i les forces de seguretat de l'estat i assenyalant que la pràctica de la tortura, a Egipte, és endèmica. El 1992, Human Rights Watch va publicar un informe en què denunciava la freqüència de les detencions en règim d'incomunicació, els maltractaments i la tortura a què eren sotmesos els detinguts durant els interrogatoris, i també les nombroses detencions de llarga durada sense judici.¹ El 1993, la mateixa organització demanava al govern nord-americà que reclamés la responsabilitat del president Hosni Mubarak respecte aquests abusos.² La censura (dels mitjans de comunicació, de l'acadèmia etc.), la repressió de les manifestacions de protesta i de gairebé qualsevol forma de dissidència o oposició política no són més que la punta de l'iceberg. Egipte és un país on l'estat d'emergència, que hauria de ser aplicat exclusivament per breus períodes de temps, està en vigor des de 1981. Això implica fortes restriccions de les llibertats i els drets de la ciutadania. També implica, per exemple, que el pressupost destinat a la seguretat nacional per a l'any 2006 fos de 1.500 milions de dòlars, molt més gran que el destinat a la sanitat pública.³ Egipte és, bàsicament, un estat policial. Ser detingut per la policia o pels temuts Mukhabarat (serveis d'informació) significa tenir una alta probabilitat de ser sotmès a maltractaments i tortures. L'Organització Egípcia per als Drets Humans (EOHR) ha registrat, en el període entre 1993 i 2008, 460 casos de tortura només a les prefectures de policia (no estan inclosos en aquestes xifres, els casos ocorreguts a les presons), i 160 casos en què la persona detinguda ha mort a causa dels maltractaments.⁴

Al Nadim Center assenyala que el nombre exacte de víctimes de maltractaments i tortures és molt major del que les organitzacions de drets humans poden registrar, pel fet que moltes víctimes, tement la represàlia de la policia, no denuncien els fets.⁵

L'ús de la violència i la tortura a Egipte no està restringit a alguns col·lectius específics, sinó que els presumptes «islamistes són torturats i també els comunistes, els socialistes, els delinqüents, els pobres, els defensors dels drets humans, els pacifistes i els sospitosos».⁶ En alguns casos, la tortura d'una persona consisteix a fer-li escoltar o assistir a la tortura d'algun familiar. Tampoc falten les desaparicions. No és infreqüent que una persona sigui vista per última vegada essent detinguda per la policia en un lloc públic i que després no se'n sàpiga res més. En la immensa majoria dels casos, els perpetradors d'aquests abusos queden en la impunitat més absoluta, i quan són condemnats, les condemnes solen afectar exclusivament als oficials de menor grau i, en tot cas, solen ser molt lleus, fins i tot si la víctima ha mort a causa de la tortura.

A més, a causa de l'estat d'emergència, nombrosos civils són jutjats per tribunals militars, sobretot aquelles persones que han estat detingudes per oposar-se al règim o expressar les seves idees polítiques. És el cas de nombrosos blockaders egipcis. Un d'ells, Khaled Said, ha estat detingut per la policia en un cibercafé d'Alexandria i ha mort. Segons la versió oficial, per asfíxia, però nombrosos testimonis han vist com els policies li pegaven brutalment. La culpa de Khaled ha estat penjar en el seu bloc un vídeo en què un grup de policies es repartien la droga que havien segrestat a algunes persones.⁷

1. *Behind Closed Doors. Torture and Detention in Egypt*. Human Rights Watch, Juliol 1992.

2. *Human Rights Abuses Mount in 1993. U.S. policymakers should held President Mubarak accountable*. Human Rights Watch, Octubre 1993.

3. «Egypt's Unchecked Repression». Saad Eddin Ibrahim. *The Washington Post*, 21 de Agost de 2007.

4. <http://en.eohr.org/2009/03/11/when-will-the-crime-of-torture-stop/>

5. *Torture in Egypt, facts and testimonies*. El Nadeem Center for Psychological Management and Rehabilitation of Victims of Violence, 2003.

6. «Torture in Egypt». Basma M. Abdel Aziz, M. Psych., M. Neur. *Torture Journal*, Volume 17. Novembre 2007. ICRT International Rehabilitation Council for Torture Victims.

7. «Nuestros Hijos de Puta». Olga Rodríguez. *Periodismo Humano*, 5 de juliol de 2007 <http://minotauro.periodismohumano.com/2010/07/05/nuestros-hijos-de-puta/>

En la situació de «guerra contra el terrorisme» portada a terme per un estat de majoria musulmana, hi ha una diferència molt important entre ser catalogat com a «estat canalla» o «moderat» per part de la comunitat internacional. El fet de pertànyer a una o altra categoria determina si existeix la possibilitat, encara que remota, de ser atacat per l'OTAN, per exemple.

Egipte, aliat incondicional dels Estats Units en la lluita antiterrorista i, fins al 2009, segon receptor de l'ajuda externa nord-americana després d'Israel⁸ és, per a la comunitat internacional i segons aquests criteris, el país moderat per excel·lència. En allò en què Egipte no és moderat, com hem vist, és en les mesures que empra per reprimir no només els moviments islamistes (tant els potencialment violents com els legalistes) sinó també qualsevol forma de dissidència i d'oposició al seu poder. Irene Khan, secretària general d'Amnistia Internacional, ja ho escrivia en la introducció a l'Informe anual d'Amnistia Internacional de 2002, relatiu als fets ocorreguts en el món entre gener i desembre de 2001.⁹ Egipte és un d'aquells països que, des de l'11-S, utilitza el pretext de la guerra contra el terrorisme per legitimar davant de les organitzacions de drets humans nacionals i internacionals, els seus mètodes repressius i la gairebé total impunitat dels violadors de drets humans. No obstant això, no li cal justificar-se davant dels països occidentals, que ja han deixat d'insistir tant en la instauració d'una veritable democràcia a Egipte i en aquells altres països en què, si hi hagués processos electorals justos i lliures, els partits islamistes podrien arribar al poder, com ha passat en les eleccions legislatives de 2006 en els Territoris Ocupats Palestins, en les quals Hamas va sortir victoriós.

Hi ha una altra raó que fa que el govern egipci no hagi de preocupar-se que Occident l'acusi seriosament de violar els drets humans del seu poble i prengui mesures concretes al respecte: Egipte és el país al qual, com

explicava l'exfuncionari de la CIA Bob Baer, un altre estat acut si vol obtenir tota la informació possible d'algú i, després, fer-lo desaparèixer per sempre.¹⁰ De fet, des del començament de la guerra contra el terrorisme, els Estats Units en particular han fet d'Egipte un punt de trànsit o de destinació per interrogar o aturar indefinidament molts presumptes terroristes. El mateix primer ministre egipci Ahmad Nazif, el 2005, admetia que des de 2001, els Estats Units havien enviat a Egipte entre 67 i 70 detinguts.¹¹ Nombroses organitzacions per a la defensa dels drets humans han denunciat aquesta pràctica, i encara que el programa de les entregues extraordinàries hagi començat en realitat sota el mandat del president Clinton, és en el marc de la guerra contra el terrorisme que Egipte, juntament amb altres països, ha esdevingut tristament famós per ser la destinació de moltes d'aquestes entregues i detencions secretes.

Però, tot i que els abusos comesos per l'Estat egipci siguin més visibles en els mitjans occidentals de llavors ençà, el president Hosni Mubarak no necessitava l'11-S per començar a tractar el seu poble amb mà dura. Ja portava fent-ho prou anys com per ajudar els aliats en la guerra contra el terror, fent per a ells, juntament amb altres països musulmans «moderats», el treball més brut.

Valentina Saini

8. <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf>

9. Al index: POL 10/001/2002

10. «America's Gulag», Stephen Grey. *New Statesman*, 17 de maig de 2004

11. La «entrega extraordinària» y detención secreta. Amnistía Internacional, gener de 2006

El pressupost militar dels EUA per al 2011

Barack Obama va presentar el pressupost d'EUA per a l'any fiscal 2011. La quantia pel total dels fons federals serà de 2.945.000.000 de dòlars. Dels quals, el Departament de Defensa s'emportarà 721.000 milions, i representa un increment d'un 7,4% respecte a l'any 2010. Un augment molt per sobre del que s'espera que creixi el PIB dels EUA. Així, malgrat la crisi econòmica, la despesa militar dels EUA continua augmentant de manera considerable.

Una de les promeses electorals d'Obama en la seva campanya per arribar a la presidència dels EUA, va ser que faria aflorar les partides militars que no es comptabilitzen en el Departament de Defensa. A hores d'ara, continua sent una promesa incumplida. Però hi ha organitzacions que cada any analitzen la despesa militar real dels EUA i detallen les partides distribuïdes per altres departaments. Una d'aquestes organitzacions, el militant War Resisters League, fa aquesta anàlisi i arriba a la conclusió que la despesa militar real dels EUA és de 1,168 bilions de dòlars, però donat l'enorme endeutament dels EUA, part del qual es deu a les inversions militars, hi afegeix els interessos del deute. Aleshores la despesa militar és de 1,567 bilions de dòlars, i que representa el 52% del total del pressupost federal dels EUA.

Entre les despeses que cal comentar de manera destacada, figura la partida destinada a armament nuclear amb un pressupost de 20.000 milions de dòlars, i el compromís de continuar augmentant-la durant els propers deu anys; l'any vinent, per exemple, es preveu l'obertura d'un nou centre per al tractament del plutoni en els laboratoris de Los Alamos (Nuevo Mèxic) i una nova planta per fabricar urani enriquit a Oak Ridge (Tennessee). Tot això desmenteix les bones paraules expressades per l'últim premi Nobel de la pau a favor del desarmament nuclear, ja que la realitat és que la despesa destinada a recerca i armes nuclears continua augmentant als EUA.

Aquesta xifra sobrepassa de molt la que recull l'anuari del SIPRI per als EUA i s'aproxima a la despesa militar mundial per a l'any 2009. Això és degut a que el SIPRI, per poder establir comparacions i fer homologable entre països la despesa militar, recull les xifres que diuen els governs.

Per tant la despesa militar de l'etapa Obama, malgrat les esperances inicials xifrades en les seves bones paraules i maneres, continuarà produint un efecte d'arrossegament en la despesa militar dels països aliats dels EUA, per no quedar desfasats en el terreny tecnològic militar. Amb la falsa idea que la R+D militar té un efecte multiplicador en la producció civil i condueix a una major productivitat de l'economia real. És a dir, la despesa militar continuarà augmentant en els països membres de l'OTAN i en d'altres. Amb la qual cosa continuarem patint curses d'armaments, crisi econòmica i conflictes.

Pere Ortega

Despesa militar dels EUA per a l'any 2011

(en milers de milions de dòlars corrents)

Personal militar	159,00
Operacions i manteniment	319,00
Inversions en armes	141,00
R+D militar	78,00
Infraestructures	19,00
Habitatges militars	3,00
Diversos	2,00
Departament de Defensa	721,00
Pensionistes militars	65,00
Armament nuclear (Departament Energia)	20,00
NASA (guerra espacial)	9,00
Seguretat internacional	15,00
Seguretat interior (70% militar)	40,00
Departament d'Estat (part)	7,00
Altres despeses militars	4,00
Transferències	5,00
Missions a l'Iraq i Afganistan	159,00
Veterans de guerra	123,00
Total criteri Sipri	1.168,00
Interessos del deute	399,00
Total	1.567,00

Font: War Resisters League

NOTÍCIES

El xantatge a Grècia i la despesa militar

A Grècia, des de l'entrada en funcionament de l'euro, i segons l'agència Eurostat de la UE, no havia comptabilitzat en els seus pressupostos anuals algunes de les despeses de caràcter militar, per exemple, el 2001 no va comptabilitzar un import de 1.600 milions d'euros.

Ara, amb la greu crisi econòmica que travessa i per tal de poder rebre ajudes de la UE, Grècia ha estat pressionada per que redueixi el seu dèficit públic. Entre les mesures anunciades per retallar despeses, a més de les de caràcter antisocial, que han aixecat massives protestes de la població, Grècia també ha hagut d'abondar retallades en la despesa militar.

Cal recordar que Grècia és un dels països més militaritzats de la UE. Dedicava un 3,6% del PIB a despesa militar i ocupa el cinquè lloc en el rànquing mundial de compradors d'armes. Ara el govern de Papandreu ha anunciat que reduirà en un milió d'euros el pressupost del Ministeri de Defensa d'enguany i, que en anys successius, rebaixarà el percentatge del PIB en defensa fins a un 1,7%. Això vol dir renunciar a continuar invertint en compres d'armes. Entre els països afectats per la reducció d'inversions en armes es trobaven França i Alemanya, que havien signat recentment importants contractes de subministrament. En el cas d'Alemanya, per exemple, s'havien contractat amb l'empresa Thyssen Krupp dos submarins i hi havia quatre més en negociació, amb un cost total de 1.800 milions d'euros. En el cas de França, sis fragates, helicòpters i avions de combat Mirage i Rafale per valor de 3.000 milions d'euros. Davant de la possible anul·lació dels contractes, la reacció dels governs d'Àngela Merkel i Nicolas Sarkozy ha estat de pressionar el govern grec per

impedir-ho, tot avisant que podrien posar en perill les ajudes anunciades de la UE. Per exemple, el govern d'Alemanya, l'estiu passat va aprovar ajudes de 24.000 milions d'euros per contribuir al rescat de l'economia grega.

El Pla de Rescat elaborat pel FMI obliga Grècia a estalviar en defensa, però al mateix temps exigeix respectar els contractes amb empreses d'armes, principalment alemanyes, i també franceses i nord-americanes.

Resulta pervers que els països que més pressionen Grècia per posar la seva economia en «ordre», és a dir, que estan d'acord que es retallin els salaris dels treballadors i les ajudes socials a la població, són alhora els seus principals proveïdors d'armes. Però en canvi, França i Alemanya no volen perdre els seus contractes de vendes d'armes. Quan, precisament, la despesa militar ha estat un dels factors que ha portat Grècia a la fallida, i ara que el govern grec decidia de retallar-la, apareix el xantatge dels dos líders europeus de la UE.

Fabricant enemics

L'Estat d'Israel ha realitzat aquest any el que es considera en el propi país, l'encàrrec militar més polèmic dels últims anys, segons informa el diari *La Vanguardia* (17 d'agost de 2010). Es tracta de la compra als Estats Units de vint unitats del caçabombarder F-35, per valor de 2.155 milions d'euros. Conegut com avió invisible, el F-35 està fabricat per Lockheed Martin. Segons ha informat el corresponsal de *La Vanguardia* «el més important és que aquests caçabombarders aconseguen ser invisibles davant els radars enemics, especialment els de l'Iran i Síria, i volar llargues distàncies sense proveir-se de combustible». El govern dels EUA pretén fabricar més de 3.000 unitats de l'avió militar amb un pressupost de 200.000 milions de dòlars.

Més del 50% de la venda espanyola d'armes és a països en conflicte

Tot i que existeix una legislació espanyola que expressament ho prohibeix –l'article 8 de la Llei 53/2007 sobre comerç exterior en matèria de defensa–, el govern espanyol va autoritzar durant l'any 2009, la venda d'armament a almenys disset països on hi ha conflictes armats o es violen sistemàticament els drets humans, entre ells Colòmbia, Israel, el Marroc, Tailàndia o Guinea Conakry. Segons el SIPRI, Espanya es troba en el sisè lloc del rànquing mundial dels països exportadors d'armes, per davant de la Xina.

Denúncia de la venda d'armes espanyoles al Marroc

Un exemple del que s'ha exposat en l'anterior paràgraf és la denúncia realitzada per set associacions pro-sahrauís a causa de la venda d'armes al Marroc, denúncia realitzada davant el Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. Aquesta denúncia administrativa proposa reclamar la revocació de sol·licituds d'autorització i denegació de futures vendes d'armament al país nord-africà.

Entre aquestes entitats es troba la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat i l'Associació Pro Drets Humans d'Espanya. Segons l'informe que dona suport a la denúncia, entre els anys 2007 i 2010 s'ha venut al Marroc armament per valor d'almenys 330 milions d'euros, en el que s'inclouen «tancs, aeronaus, armes curtes, grillons, municions, etc.

Alemanya, el tercer exportador mundial d'armes

Segons l'informe «Tendències del comerç internacional d'armes, 2009» elaborat pel SIPRI, Alemanya, amb un 11% de quota de mercat en el comerç mundial de la mort, s'ha convertit en el tercer país exportador mundial

d'armes, immediatament darrere dels Estats Units (30% de l'exportació mundial) i Rússia amb el 23%. Sembla ser una manera de voler sortir de la crisi. Segons el diari Frankfurter Rundschau «en el negoci de les armes, Alemanya definitivament ha ascendit al rang de majorista». Blindats i vaixells de guerra, especialment submarins, són principalment les vendes alemanyes d'armes.

Aliances estranyes i altruisme interessat

Un dels titulars més estranys apareguts a la premsa en els últims mesos, és el del diari El País del diumenge 15 d'agost. El titular deia el següent: «L'exèrcit libanès accepta donacions per modernitzar el seu armament». L'exèrcit libanès, que fins fa poc rebia ajuda financera dels EUA –al voltant de 78 milions d'euros anuals, segons el diari– ha decidit el darrer any frenar-la ja que, segons el Comitè del Congrés dels EUA que decideix sobre pressupostos militars, Hezbollah està guanyant influència en l'exèrcit libanès, de manera que l'ajuda afavoriria als islamistes radicals.

Davant d'aquesta situació, el ministre de defensa libanès Elias Murr, propietari, juntament amb el seu pare Michel Murr, d'un grup empresarial,

va obrir un compte amb una aportació inicial de 670.000 dòlars, demanant al mateix temps ajuda internacional. El ministre de defensa va dir que el fons «espera atreure donacions dels milions de libanesos que viuen a l'exterior». El govern iranià s'ha mostrat disposat a finançar en allò que calgui.

La major venda d'armes dels EUA a l'Aràbia Saudita

Segons informa l'agència EFE (13/09/2010) l'administració nord-americana està finalitzant una venda d'armes a l'Aràbia Saudita per 60.000 milions de dòlars (uns 47.000 milions d'euros). La venda «més gran de la seva història, segons el Wall Street Journal» inclou 84 avions de combat F-15 i prop de 180 helicòpters d'última generació, «Apache» i «Black Hawk» fabricats per companyies com Boeing i Lockheed Martin. Es calcula que l'operació generaria aproximadament 75.000 llocs de treball als EUA, encara que no se sap els morts que pot generar al Pròxim Orient.

Aràbia Saudita és un dels principals compradors d'armes entre els països en vies de desenvolupament. Entre 2001 i 2008 el regne saudita va comprar armes per valor de 36.700 milions de dòlars, segons el Servei d'Investigacions del Congrés dels EUA.

El lobby político-militar-industrial espanyol s'amplia

Pedro Morenés, exsecretari d'Estat de Defensa entre 1996 i 2000, exsecretari d'Estat de Seguretat fins a 2002 i exsecretari de Política Científica i Tecnològica, ha estat fitxat per MBDA España i nomenat president. MBDA forma part del consorci EADS (Airbus Military), que alhora és el més important fabricant de míssils d'Europa, entre d'altres el futur míssil ASMPA que ha de portar caps nuclears.

Reunió de la Cluster Munition Coalition

Membres de la coalició contra les bombes de dispersió (Cluster Munition Coalition) s'han reunit a Amsterdam els dies 4 i 5 d'octubre per compartir experiències de les diferents campanyes nacionals a favor de la desinversió en companyies productores de bombes de dispersió, i establir estratègies de futur.

El Centre Delàs de Justícia i Pau, membre compromès de la coalició, ha assistit a la reunió per exposar les campanyes de sensibilització que du a terme contra dos bancs espanyols, el BBVA i el Banc Santander, relacionats amb la problemàtica.

Col·laboradors/es: Francesc Benítez, Xavier Bohigas, Jordi Calvo, Jordi Foix, Teresa de Fortuny, Xavier Garí, Tomàs Gisbert, Arnau Gòmez, Miquel González, Eduardo Melero, Xema Moya, Arcadi Oliveres, Pere Ortega, Marina Perejuan, Alejandro Pozo, Valentina Saini y Gabriela Serra.

D.L.: B-18996-2010 · ISSN: 2013-8121 (edició paper) · ISSN: 2013-9764 (edició digital)

El **CANVI** és un procés que nos implica a tots
COL·LABORA
 i rebràs les nostres publicacions i invitacions

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JM DELÀS DE JUSTÍCIA I PAU · Rivadeneyra 6, 10° · 08002 Barcelona
 T. 93 317 61 77 · F. 93 412 53 84 · delas@justiciaipau.org · www.centredelas.org